

Nybro

en liten guide

Denna skrift har sammanställts av en arbetsgrupp med representanter från bygden och bruket. Arbetet har gått under ett projekt som bedrivits både i Nybro och i ytterligare 10 glasbruksorter i Glasriket 2003-2005. Detta projekt har givit upphov till sammanlagt 11 skrifter från: Bergdala, Boda, Johansfors, Kosta, Lindshammar, Målerås, Nybro, Orrefors, Pukeberg, Skruf och Åfors.

Text & fakta: Bengt Nyvall, John-Olof Nyhammar, Christer Lilja, Ingemar Gustavsson, Gustav Israelsson, Stig Mellström, Michael Mårbo, Peter Lejon, Gunilla Hagel, Susann Johannisson.

Foto: Erika Draminsky, Åsa Brozén, Nybro kommun, Nils Elgqvist.
Privata arkiv: Nybro hembygdsförening, Bengt Nyvall, Nybro Glasbruk.

Nybro i april 2005

Innehåll

6	<i>Välkommen till Nybro -”Staden i Glasriket”</i>	12	<i>20. ”Bollek” 21. Linneasjön</i>
7	<i>1. Glasshop 2. Cementgjuteri 3. Järnvägen 4. Fagerslätten 5. ”Ögonblick” 6. Gamla Epa 7. Awes sko och sport</i>	13	<i>22. Thebacken 23. Qvarnslät 24. Pukebergs Glasbruk 25. Joelskogen</i>
8	<i>8. Bolanderska huset 9. Bolanders bäck 10. ”Bro och breja” 11. Torget 12. ”Kultplats” 13. Storgatan</i>	14	<i>26. Skogshyddan 27. Ljungdahls 28. Järnvägsstationen</i>
10	<i>14. Stadshusplan 15. Missionskyrkan 16. ”Glas i centrum” 17. ”Ett lyckat kast”</i>	15	<i>29. Engshyttan 30. Kvantum 31. Glödlampshyttan</i>
11	<i>18. ”Fågelman och fabeldjur” 19. Brunnsparken</i>	16	<i>32. Nybro Glasbruk</i>
		17	<i>Tips på andra promenadrundor, litteratur och sevärdheter</i>
		18	<i>Berättelsen om Nybro Glasbruk</i>
		23	<i>Nybrokarta</i>

Välkommen till Nybro - ”Staden i Glasriket”

Först följer en rundvandring genom Nybro, med en prickad slinga och texter att läsa om de olika platserna. Därefter följer en berättelse om Nybro Glasbruk. Rundvandringen genom Nybro ger många spännande smakprov ur Nybros historia med hjälp av denna guideskrift. Rundan tar mellan en och två timmar. Man kan också själv välja vissa delar av rundan. Slingan passerar vackra Qvarnasläts hembygdspark med sommaröppen kafeservering, Joelskogen och badplats vid Linnéasjön. Mycket nöje !

Tv. Cementgjuteriet.
Th. Glasshopen idag.

1. Glasshop

Nybro Glasbruks glasshop öppnades här 1992. Hyttan ligger en kort bit härifrån med skorstenen som riktmärke. Nybro Glasbruk från 1935 är idag det enda kvarvarande som varit familjeföretag i 3 generationer. Mer om dess spännande historia, produkter och formgivare kan Du läsa om på sidorna 14-16.

2. Cementgjuteri

Nybro Cementgjuteri, grundat 1937. I dag privatägt av flertalet av företagets tjänstemän och en stor leverantör av byggelement till kunder i hela Sverige. De stora traverserna som kan lyfta tunga laster tillhör företaget.

3. Järnvägen

Vi passerar järnvägen mot Nässjö som invigdes 1876, två år efter att sträckan mot Alvesta börjat trafikeras. Några kilometer av spåret är kvar, men Nässjöbanan är nerlagd. Den hade på sin tid mycket stor betydelse för t.ex. glasbruken i Orrefors och Målerås, som denna väg transporterade sina färdiga glasprodukter och även råvarorna. Promenaden fortsätter nu till andra sidan rondellen och in på gång- och cykelvägen.

4. Fagerslätten

Till höger låg förr den så kallade Fagervallen med fotbollsplan och plats för cirkusar. Nu är området Fagerslätten bebyggt med flerfamiljshus. Till vänster passerar vi Jutegården, en uppskattad samlingsplats med aktiviteter främst för de äldre.

5. ”Ögonblick”

På sju pelare efter Jutegården finns konstmedlen Lars Larssons konstverk med sju fåglar i fri flykt, ”Ögonblick”, invigt på nyårsafton 1999. Lars Larsson har sin smedja vid infarten till Boda glasbruk.

6. Gamla Epa

Huset med fasad i blått kakel är tidstypiskt i sin 1950-talsstil och i sin funktion eftersom det byggdes som EPA-varuhus.

7. Awes sko och sport

Awes Sko- och Sportaffär ser inte så märklig ut, men är idag Nybros äldsta handelshus. Nuvarande ägarens farfar tillverkade och lagade skor här redan 1885.

Glasriket

Nybro är det enda glasbruket i Glasriket som ligger inom ett industriområde i en stad och utan egen bruksmiljö. Det är ett tecken på att det är en 1900-talsindustri som prioriterade närheten till järnvägen. Eftersom elström fanns var man heller inte beroende av lokalisering nära vattenkraft. Alla andra glasbruksorter i Glasriket har själva under 1800-talet och fram till 1960-talet byggt upp hela samhällen med bostäder för arbetarna, Folkets Hus, brandstation, jordbruk, brukshandel etc. Stora delar av dessa miljöer finns kvar för Dig att upptäcka!

Tv. Torghandeln i dag.
Th. Bolanderska huset
under rullning från
torget till ny grund
vid Grönvägen. På
balkongen ägaren
Enoch Nyvall.

Torghandeln i Nybro har gamla anor.
Här möttes tre landsvägar. Huset i
övre vänstra hörnet är Awes affär.

8. Bolanderska huset

Bolanderska huset - Nybro stads äldsta byggnad, uppförd av garvaren Henric Nyberg. Det flyttades 1966 från sin plats vid ån till den nya adressen.

9. Bolanders bäck

Bolanders bäck, en gång gräns mellan Madesjö socken och Nybro köping, har haft stor betydelse i Nybro tidiga historia. Det var längs den som småindustrier först etablerades för att utnyttja vattenkraften. Just här anlades Nybros första industri 1832, Henric Nybergs garveri. Flödet var tillräckligt starkt för att driva en turbin som alstrade elenergi åt Nybro Gjuteri. Vattnet var också viktigt för Bolanders handels-trädgård med alla dess växthus och öppna odlingar där idag ett affärshus ligger. Längre ner längs ån låg under 1800-talet flera kvarnar.

10. "Bro och breja"

Det norra broräcket med tillhörande lam-pa formgavs av Bertil Vallien, som här visar prov på att det inte bara är vackert glas som skapas i Glasriket. Konstverket har namnet "Bro och Breja" och är tillverkat 1970 av tele-

fonstolpar. Brons föregångare kallades Lortbron. Här förenades vägen från nordväst, där bl.a. stångjärn från hyttor i byarna fördes mot Kalmar, med vägen från Emmaboda/Växjö.

11. Torget

En livlig torghandel är sedan mer än 150 år tillbaka en viktig del i affärlivet och det sociala livet i Nybro. Tre dagar i veckan kan man här träffa folk och köpa t.ex. blommor och grönsaker, kläder, bröd och tyska korvar. Denna plats var också under 1800-talet en knutpunkt mellan tre landsvägar och här låg en krog som kom att kallas Lortkrogen.

12. "Kultplats"

Skulpturen "Kultplats" av Björn Selander är från år 1997 och består av bord och bänkar skulpterade i svart granit, diabas.

13. Storgatan

Storgatan är inte inpassad i ett rutnät, utan den följer den gamla landsvägens sträckning. Längs gatan kan man se vackra fasader med dörrar, fönster och utsmyckningar i Jugendstil, i länet kall-

Glasriket

De flesta bruken i Glasriket anlades där det fanns vattenkraft och god tillgång till ved, men också järnvägsförbindelserna hade stor betydelse för transport av råvaror (den tunga sanden) och de färdiga produkterna. En del glas åkte med järnväg till hamnen i Kalmar, och därifrån med båt ut i världen.

Glasriket

Fler konstverk av Bertil Vallien kan Du se i utställningen vid Åfors Glasbruk och på VIDA museum på Öland. Han har också ritat ett stort antal offentliga utsmyckningar som t.ex. altarskåpet i Växjö domkyrka och skulpturen Albin och Pegasus i Boda.

Storgatan med sina fina Jugendhus följer den gamla landsvägen. Th. Vykort; Stora Hotellet och Stadshuset i den nyblivna staden Nybro, 1935.

Tv. Brunnsparken med sina planteringar och gångar från början av 1900-talet. Th. Varmbadhuset som idag är borta.

las den Nybrojugend. Karaktäristiskt är bågformerna och ornamentik med blad och blommor.

och Glasriket Turism AB.

14. Stadshusplan

Nybro fick stadsrättigheter 1932. Då påbörjades planerna på ett nytt centralt beläget stadshus. 1935 invigdes Nybro Stadshus i klassicistisk stil samtidigt med Stora Hotellet i funktistil. Det var samma arkitekt, Kjell Westin, till båda trots att de ser så olika ut! Från början hade båda platt tak, men detta fungerade dåligt, så 1946 ritade arkitekt Gösta Gerdsiö ett nytt tak som täcktes med skiffersten.

I hotellets festsal finns en förnämlig frescomålning med motiv från Nybros framväxt från 1830-talet till våra dagar. Den täcker en yta av 66 m², gjord av nybrosonen Gunnar Theander och invigdes 1969. I taket hänger ljuskronor från Orrefors Glasbruk och dörrarna med intarsia är tillverkade av ortens stora träföretag Kährs. Tala med receptionen för att få titta på detta fina rum.

På höger hand ligger Nybro kommunhus, byggt 1982. Här inne finns Turistinformation

15. Missionskyrkan

Vid Stadshusplanen ligger också Missionskyrkan som ursprungligen inrymde en snusfabrik. Kyrkan invigdes 1885 av Carl Boberg. Salen har en altartavla av Gunnar Theander.

16. "Glas i centrum"

Skulpturen "Glas i centrum" som invigdes 1968 ritades av Vicke Lindstrand och föreställer en evighetsslinga och glasblåsarpipor. Skulpturen har kommit att stå som symbol för Nybro Stad.

Promenaden fortsätter längs Storgatan och passerar det stora kommunhuset på vänster hand. Rakt fram reser sig Nybro Kyrka.

17. "Ett lyckat kast"

På kommunhusets gräsplan finns den moder-

na skulpturen "Ett lyckat kast", ritad av Harry Loontjens och uppförd år 2000. Loontjens är född i Holland men bosatt i Blekinge. Därefter ligger det tidstypiska Folkets Hus till vänster och biblioteket till höger.

18. "Fågelman och fabeldjur"

Skulpturen "Fågelman och fabeldjur" av Walter Bengtsson från 1997. Ögonen som lyser i mörkret är gjorda i glas på Transjö glashytta.

Följ gång- och cykelvägen längs med järnvägen ner genom järnvägstunneln och snedda in i Brunnsparken.

19. Brunnsparken

Kring sekelskiftet 1900 var Nybro stad känd som en populär brunnsort. Där sporthallen ligger låg tidigare Badrestaurangen. Parkeringsplatsen till vänster var krocketplan. (Kullen kallas Himlabacken och var förr ett mandomsprov för unga killar som skulle klara backen på skidor.) I parken fanns flera källor och platser att dricka det

hälsosamma vattnet på. En paviljong finns kvar. De olika träderna intill den är gåvor från Nybros vänorter i Norden. Givarnas och trädens namn finns angivna på en skylt på paviljongens vägg.

Nybro Brunn

Under 1800-talet växte ett stort antal brunnsorter fram i Sverige, såväl längs kusterna som i inlandet, med både inhemska och utländska förebilder. Grunden var att man kunde bota sjukdomar genom att dricka hälsosamt mineralvatten, bada hälsobad och andas frisk luft. Brunn- och badanstalten här i Nybro startade 1883 och kom sedan att drivas av kommunen ända fram till 1949 under namnet Nybro Brunn och Badanstalt. Den var typisk för en inlandskurort i Sverige, men hade också fördelen av goda kommunikationer i och med järnvägen som anlades 1874. Kurorterna kom tidigt att utvecklas till miljöer för rekreation och tidvis intensivt nöjes- och sällskapsliv, främst för överklassen. Nybro kallvattenkuranstalt AB som bildats 1881 marknadsförde Nybro på följande sätt: " ...Nybro köping åtnjuter, att jämte ett torrt och sunt läge på en högt liggande grusslätt med frisk doftande barrluft från omgivande furuskogar, inom sitt område äga en ovanligt rik tillgång på klart, gott och kallt källvatten ... lämpa sig synnerligen väl för anläggande av en kallvattenkuranstalt i förening med

Frescomålning i Stadshuset av nybrosonen Gunnar Theander.

Glasriket

Gunnar Theander målade också två nästan likadana altartavlor till Nybro Kyrka och Emmaboda kyrka samt utförde de vackra kyrkfönstren till koret i Madesjö kyrka.

Glasriket

Vicke Lindstrand är mest känd som glasformgivare, men han har också gjort många andra offentliga utsmyckningar, t.ex. dekor på Sagabiografen i Kalmar, en av Sveriges äldsta biografer i drift. Han var verksam vid Orrefors Glasbruk under åren 1928 – 1940 och vid Kosta Glasbruk 1950 – 1973. På båda bruken finns prov på hans konst i utställningshallarnas museiedelar. På hyttgården i Kosta finns en utsmyckning med glasblåsarpipor.

Vykort; Linneasjön med badhus som fanns under brunnsepoken.

sanatorium...”

Tron på vattnets helande förmåga var stor. Ett stort antal bad och behandlingar fanns att önska, eller vad sägs om: karbad, saltbad, Kreuznacherbad, Nauheimerbad (kolsyrebad), Alkaliska bad, Svavelbad, Hyllikobad, Syrabad, Tallbarrsbad, Gyttjebad, Tvålmassagebad, Halvbad, Sittbad, Fotbad, Bassinbad, Dusch, Inpackningar, Varmluftsbad, ångskåp och varmluftsskåp, Elektrotterapi, Solljusbehandling och Elektriska värmebehandlingar.

För att en badanstalt av den här typen skulle fungera krävdes mycket personal, varav de flesta tillfälligt anställda under sommarmånaderna. Det var sjukvårdspersonal, kontorsanställda, restaurang- och servicepersonal liksom badbetjäning och musiker. Särskilt för traktens kvinnor var detta en möjlighet till bra extrainkomster. Många kom tillbaka år från år. En baderska hade rekord då hon var anställd under 42 somrar!

Badgästerna ägnade sig förutom bad åt socialt umgänge under olika aktiviteter såsom t ex promenader, båtturer, fiske, kägelspel på kägelba-

nan, krocket, tennis, musik, fester och utflykter. Badgästerna kunde i skogen abonnera ett eget ”bo” bestående av bord, bänkar och plats för hängmatta. Här tillbringade man tid under tallarnas skugga med medhavd kaffekorg.

Vill du läsa mer om brunnslivet i Nybro kan du på biblioteket låna boken ”Nybro brunn och badanstalt 1883-1949”.

20. ”Bollek”

Skulpturen ”Bollek” av Hjalmar Ekberg är uppförd efter en skiss från 1978 men slutförd efter hans död av konstnär Bengt Johansson från Blomstermåla. Skulpturen är gjord med en äldre vattensulptur som inspiration. Här på platsen fanns tidigare en liten fontän i en stålkorg där en boll balanserade på vattenstrålen. Korgen finns bevarad av Nybro hembygdsförening.

21. Linneasjön

Från parken går vi längs maden till vår lilla sjö, Linnéasjön, som tidigare hette Qvarnaslätsgölen men som döptes om sedan man hittat Linnéa borealis vid stranden. Tag den vackra promenadstigen under tallarna mellan vattnet och åsen. Längs stigen vid sjön kan du se några trappor ner mot

Tv. Qvarnaslätts hembygdsgård.
Th. Pukebergs glasbruk

vattnet. Här har legat badhus från brunnsverksamheten, idag rivna.

När du kommer fram till sjöns utlopp syns ett lågt staket på andra sidan vägen. Här låg den kvarn som gav namn åt en av ortens stamfastigheter, Qvarnaslät, vars huvudbyggnad med sina flyglar idag är en del av Hembygdsgården Qvarnaslät. Ruiner efter kvarnen och några kvarnstenar syns.

22. Thebacken

Thebacken är en vackert belägen festplats, anlagd här i skogen i slutet av 1800-talet av NTO som enligt tidens nationalromantiska mode ville skaffa sig en egen utflyktsplats där de kunde dricka the. Förebilden kom från England. Här har både stora namn som t ex Zarah Leander uppträtt (1954) men också mindre kända band, dansband etc. Många är nybrobornas minnen från denna plats. Stigen längs ån är naturskön. Hela området inköptes av Nybro kommun 1890 och promenadstigarna anlades. När du fortsätter den lilla bron över ån kommer du fram till Qvarnaslätts hembygdsgård.

23. Qvarnaslät

Qvarnaslätts hembygdsgård är vackert belägen. Sommartid erbjuder Nybro hembygdsförening guidning och kaffeservering. Gården består av

stamfastighetens gula byggnader från 1860-talet samt hitflyttade hus. Sommartid visas bland annat dräkt- och textilmuseum, fågelmuseum och olika boendemiljöer från tiden vid sekelskiftet 1900. I samma kvarter ligger Nybro vandrarhem.

24. Pukebergs Glasbruk

På några minuters promenadavstånd ligger Pukebergs Glasbruk med olika sevärigheter som finns beskrivna i Pukebergs egen guideskrift. Väljer du en kortare väg hem går du nu tillbaka genom Joelskogen:

25. Joelskogen

Följ den stora stigen rakt fram. Drottning Viktoria besökte Nybro sommaren 1910. Hon åkte då landå efter hästar genom skogen, som sedan döptes till Viktoriaskogen. 1926 fick den nya idrottsplatsen namnet Viktoriavallen. Halvvägs fram till nästa gata ligger en kulle i skogen till vänster. Här låg under brunnsepoken en kaffeservering och en musikpaviljong. Av dem syns idag inga spår. Hit togs sig både badgästerna och Nybrobor ett par dagar i veckan för att dricka kaffe och lyssna på musik. Många hade egna hängmattor med sig som de spände upp mellan träden och därifrån lyssnade på musi-

Qvarnaslätts kvarn

Skogspaviljongen och musikestrad. Th. Ljungdahls gamla kuvert fabrik.

Villa Oscar

ken. Vilket skönt sätt att tillbringa en söndag!

26. Skogshyddan

När du kommer fram genom skogen ser du en liten röd byggnad, f d "Skogshyddan". Den är tillsammans med paviljongen och några bevarade badhusvillor de enda bevarade byggnaderna från brunnsverksamheten. Det fanns ganska många olika byggnader med riktigt exotiska namn och funktioner såsom t ex saltbod, varmbadhus, vattenpaviljong, kallbadhus, vattenkiosk, växthus och hängmattsskjul. Badhusvillorna hade romantiska namn som Skogshyddorna, Villa Beijer (efter den första hyresgästen, en grosshandlare Beijer från Malmö), Villa So-

fia (efter drottning Sofia), Villa Hjalmar, Villa Smedjan och Villa Oskar. Rakt fram ser du det stora ståtliga tegelhuset som uppfördes som Grönskogs bryggeri; idag ombyggt till lägenheter.

Här i bäcken låg en kvarn som tillhörde Göljemåla gård. Hit for de för att mala sin brödsäd till hushållet.

Lämna nu den gröna lungan genom den trevligt bemålade viadukten under järnvägen och gå uppför backen till vänster.

27. Ljungdahls

Ljungdahls gamla kuvertfabrik är idag ombyggd till bostads- och företagslokaler. Företaget Ljungdahl är ett av Nybros största och mest framgångsrika. Man var länge Nordens största tillverkare av kuvert. Idag har man flyttat sin verksamhet till en annan del av Nybro. Huset är delvis byggt i funkisstil och är en typisk fabriksbyggnad med höga fönster för att få gott arbetsljus.

28. Järnvägsstationen

En skylt på järnvägsstationen visar att den ligger 83 meter över havet, 29 km från Kalmar och 469 km från Stockholm. Att Nybro blev en

Tv. Gammalt vykort av stationshuset. Th. Engshyttan var strategiskt placerad vid ån och järnvägen.

järnvägsknut 1874 hade avgörande betydelse för samhällets utveckling. Idag är det många som pendlar till Kalmar, Emmaboda och Växjö. Det finns också direkttåg till Köpenhamn. I början av 1980-talet användes stationsmiljön för inspelning av tågscenerna i den omtyckta filmen "Mitt liv som hund". Huvuddelen av filmen spelades in i Åfors glasbruksmiljö, men också i Stockholm och Kalmar. Förebilden för författaren Reidar Jönsson var glasbruksorten Boda.

29. Engshyttan i

Här vid den idag överbyggda ån, precis där Konsum ligger, låg tidigare glasbruket "Nybro glasfabrik", kallad Engshyttan efter sin ägare F W Engström. Byggnaden var från 1915. AB Engshyttan bildades 1934 och drevs här ända fram till 1970. Då lades verksamheten ner och viss produktion flyttade till Pukebergs glasbruk. Läget var strategiskt precis vid järnvägen, som utnyttjades till transporter av både råvaror och färdiga glasprodukter. Det hade funnits en föregångare här med samma namn mellan 1908 och 1927. Vattnet i ån utnyttjades till vattenkraft för att driva slipstolar och till kylvatten. Gustav Israelson, född 1913, var en av de slipare som jobbade här, med kantning av belysningsglas. Gustav trivdes här "Befälen var bra där" (Harrisén). Gustav

var kvar tills Engshyttan lade ner – då överflyttades han och de andra till Pukebergs glasbruk.

30. Kvantum

Den stora byggnad som sedan 1998 inrymmer Kvantums matbutik samt andra företag byggdes 1935 för AB Nybro Wellkartong, som tillverkade wellpapp. Stilen är tidstypisk. Efter ägarbyte flyttades produktionen till nya lokaler i Nybro och vi fick en ny kommersiell tyngdpunkt nära centrum. De stora traverserna tillhör Nybro cementgjuteri.

När du sneddar över Kvantums baksida kommer du strax fram till Herkulesgatan som leder dig tillbaka till Nybro glasbruk där denna vandring började, men först förbi f d Glödlampshyttan.

31. Glödlampshyttan

Här huserar idag Franssons Tankservice. En period inrymdes ett tryckeri, men från början rymde huset en glashyttta.

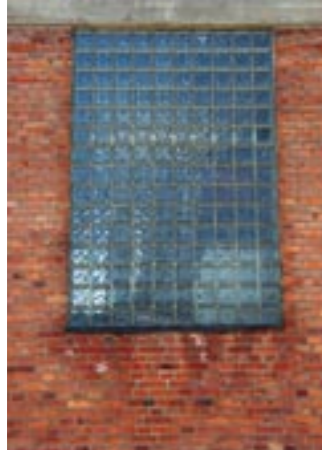
Från 32 gram till 3 kilogram

Ingemar Gustavsson jobbade här mellan 1946 och 1957. Han minns hur det var att blåsa glöd-

i Glasriket

Det första glasbruket i Nybro tätort, Engströms hytta, drevs 1908-1927. Nybro II kallades Frank Olssons hytta och drevs mellan ca 1927 och 1935. Den tredje hyttan i Nybro var Engshyttan, alla tre på samma plats här vid ån nära järnvägen. Nybro glasbruk är tätortens fjärde hytta och Glödlampshyttan var den femte.

Tv. Detalj från Glödlampshyttan.
Th. Nybro Glasbruk.

i Glasriket

När SEA glasbruk startade utanför Kosta 1956 byggde de också oljeeldade ugnar från början. Övriga glasbruk i Glasriket hade ved som bränsle, periodvis också torv. Från början krävdes det mycket torr ved för att nå upp i de temperaturer som behövdes. När den sk IFÖ ugnen och andra förbättringar hade införts kunde veden vara mindre torr och av sämre kvalitet. Orrefors glasbruk startade t ex för att man ville utnyttja den stora mängden ytved och spån som blev restprodukter vid sågverket som fanns där. De många små studioglashyttorna som finns i glasriket idag har el eller gasol som bränsle till ugnarna.

lampsglober hela dagarna.

”De skulle väga en viss vikt, det skulle slå på två gram. Man gjorde allt själv; det gällde att fixa till ämnet som man fångade an så att det fick rätt vikt. En 60 Watts glödlampa skulle väga mellan 32 och 34 gram. De var så tunna att de inte behövde kylas (långsamt i en sk kylugn). De som packade lärde sig att känna om vikten var rätt bara genom att känna på dem! ... Vi gjorde 130 stycken i timmen, vi hade beting. Vi var 35 blåsare i hyttan som bara gjorde glödlampor hela dagarna! Men sedan kom en stor automatisk maskin i England som kunde blåsa lika mycket på en timme som vi 35 personer gjorde på en hel dag i hyttan.”

Ingemar minns arbetskamraterna och arbetsgemenskapen som mycket god. Eftersom han jobbade några år i byggbranschen hade han den att jämföra med, och helt klart var det mycket roligare i hyttan där man hade en jargong att det ”skojades från morgon till kväll”. När Ingemar senare började på Nybro glasbruk fick han hantera gjutet glas som vägde upp till tre kilo!

Efter att den ordinarie produktionen lagts ner, på grund av konkurrensen från de automatiska maskinerna, blåste man vid Glödlampshyttan en del specialbeställningar t ex väldigt stora glödlampor, 150 millimeters och små till symaskiner. I hyttan blåstes också en del glas till termoskanor. Det var samma princip. Karl Persson hette den man som byggde den nya glödlampshyttan i Nybro. Han flyttade då verksamheten från Gadderås glasbruk (idag nedlagt) där den legat innan.

32. Nybro Glasbruk i

När du ser den karaktäristiska höga skorstenen så är det hjärtat i Nybro glasbruk, dvs hyttan. När glasbruket startade 1935 eldade man inte ugnarna med ved, utan installerade en oljeeldad ugn från början! Detta är unikt, så tidigt. Nybro glasbruk är det enda i Glasriket som ligger i en stad i ett industriområde, och saknar bruksbebyggelse som t ex arbetarbostäder. Det byggdes upp här 1946 efter en brand.

Tips på andra promenadrundor, litteratur och sevärdheter:

Grönmoleden - en natur och kulturstig i Nybro tätort.

Konstpauser i Nybro - en liten broschyr om konstverk i Nybro stad.

Boken: **Nybro brunn och badanstalt 1883-1949.**

Boken: **Bilder från gamla Nybro.**

Madesjö kyrkstallar

Svartbäcksmåla fritidsområde

Sveriges största glassamling

finns på Smålands museum/Sveriges glasmuseum i Växjö.

Mindre glasmuseer

med gammalt glas finns också i Johansfors, Kosta, Lindshammar, Orrefors, Pukeberg, Rosdala och Skruf.

Nybro glasbruk

Berättelsen om Nybro Glasbruk

Text: Peter Lejon & Susann Johannisson

Fakta: Stig Mellström, Micael Mårbo och Gustav Israelsson

Historien om Nybro Glasbruk börjar under det av entreprenörsanda genomsvrade 1930-talet – närmare bestämt 1935.

Arthur Mellström, som då drev Mellströms Radioaffär, hade kontakter inom glasindustrin sedan tidigare. Hans butik var en samlingsplats för många och så även för arbetslösa glasarbetare från kringliggande glasbruk. Mellström övertalades att engagera sig och tillsammans med glasarbetarna lyckades han få ihop ett aktiekapital på 12.200 kr och strax därpå startades bruket i Emmatorp, Nybro.

Vid ett besök i en mindre hytta i Stockholm tillsammans med hyttmästaren Uno Jadesjö gjordes Mellström uppmärksam på en liten, oljeeldad degel – något som var mycket extraordinärt vid den här tiden. En dylik degel fick följa med hem till Nybro och där startades så Sveriges första oljeeldade glasvanna. Traditionsbundna kollegor och andra glaskunniga skakade tvivlande på huvudena, men det skulle visa sig att Mellström & co var helt rätt ute. Efter en tids inställningsproblem kunde bruket starta full produktion och smälta glas med hjälp av olja.

Några besvärliga år följde. Under tiden drog sig

flera delägare ur projektet och plötsligt stod Arthur Mellström som ensam ägare till AB Kemisk Tekniska Glasfabriken, som företaget hette under de inledande åren. Produktionen bestod under sent 1930-tal och tidigt 1940-tal av dricksglas, assietter, skokräms- och konservburkar. En mångfald av produkter således liksom på så många bruk vid den här tiden då varumärkesskydd var något okänt.

Oljeeldningen medförde problem sedan andra världskriget hade börjat 1939. Olja ransonerades och bruket kunde inte leva vidare med egen produktion. Mellström valde då att behålla ett fåtal glasarbetare och hyrde in sig på vedeldade närliggande bruk som Flygsfors och Boda. Det var dock inte enbart oljan som utgjorde ett problem. Även sodan ransonerades och denna för glastillverkningen så avgörande råvara fick man tillgång till endast om man producerade nyttoprodukter, d.v.s. varor som ansågs vara väsentliga för svenskarna i krigstid. Mellström, som var en kreativ smålänning, ändrade därför benämningen på företagsproduktion till just nyttoprodukter. En av de största produkterna under kriget var konservburkar. Svenska folket konserverade bär och frukt lika väl som grönsaker och kött. Detta under en period då man var så självförsörjande som möjligt eftersom importen inte fungerade och frysboxar ännu inte fanns. Gustav Israelsson minns:

”Flygsfors glasbruk gjorde burkarna och Mellströms hytta locken. Jag har varit med om att göra miljontals lock...”

Gamla hyttan i Emmatorp.

Om Smälningen

Ur Nordisk familjebok 1917:

”Smälningen är till sin natur vaken och intelligent, flitig och sträfsam, rask och hurtig, men likväl foglig till lynnet, händig och slug, hvilket allt medför åt honom den förmånen, att han äfven med små medel kan taga sig fram i lifvet.”

När så kriget var över på våren 1945 stod Sverige inför en stigande konsumtion. Oljan blev åter tillgänglig och AB Kemisk Tekniska Glasfabriken startades upp på nytt. Bruket arbetade nu fram ett utbud som tilltalade stora kunder som Turitz & co (EPA) och Åhlén & Holm (Åhléns). Allting såg mycket lovande ut, men så kom 1946 ännu ett dråpslag – glasbruket brann ner till grunden. Det enda som klarade sig vid den häftiga branden var glasvannan. Även den hade troligen förstörts om inte Stig Mellström varit så alert när han iakttog

hur en av brandmännen sprutade vatten rakt in i vannan. Stig skrek –Vad i helvete gör du? Sprutar du vatten in i vannan? Den plikttrogne brandmannen svarade –Ser du inte att det brinner? Mellström lyckades övertyga brandmannen om att det skulle brinna i en glasvanna och den räddades.

Var glasbrukets saga all? Nej, för med en presenning lagd över vannan kunde produktionen fortsätta medan en ny fabrik byggdes upp på den plats vid Sägaregatan där bruket finns idag. Tillverkningen av assietter, burkar och skålar fortsatte och de stora svenska kunderna var bruket trogna. Skokrämsburkar var troligen den mest betydande artikeln och skokrämstillverkaren Boston Blacking i Helsingborg var den störste av kunderna. 1957 tog Arthur Mellströms son Stig Mellström över bruket och han drev det vidare i samma anda som den uthållige fadern.

Den nya hyttan under
uppbyggnad 1946.

I slutet av 1960-talet blev armaturindustrin en allt viktigare kund och under tidigt 1970-tal startades tillverkning av glashandtag till köksluckor. Bruket lät mura upp två mindre vagnar enbart för detta ändamål och vid samma tid började efterfrågan på tidigare produkter att minska allt mer. Tidigare stora kunder köpte in motsvarande produkter i lågprisländer. Firmanamnet ändrades till AB Nybro Glasbruk.

Stig Mellström anställde nu gravören och konstnären Paul Isling som fick i uppgift att skapa ett bruks- och pressglassortiment. Här byggde Nybro Glasbruk den grund som fortfarande är basen för företagets filosofi, det vill säga att specialisera sig på pressat, gjutet och centrifugerat glas.

Nybro Glasbruk är det enda i Glasriket som varit familjeägt i tre generationer. Som ett litet kuriosum kan nämnas att bruket har levererat priser till de olympiska vinterspe-

len såväl i amerikanska Lake Placid 1980 som till dåvarande jugoslaviska Sarajevo 1984.

Formgivare knutna till Nybro Glasbruk:

Jon Eliason - serien Trazzel, en storsäljare

Jöran Axelsson - också anställd som formmakare.

Mia Branzell - jobbar vid sidan av glaset med offentlig utsmyckning.

Paul Isling - har varit med i drygt 30 år och är mannen bakom serien Bohus som finns i många svenska hem.

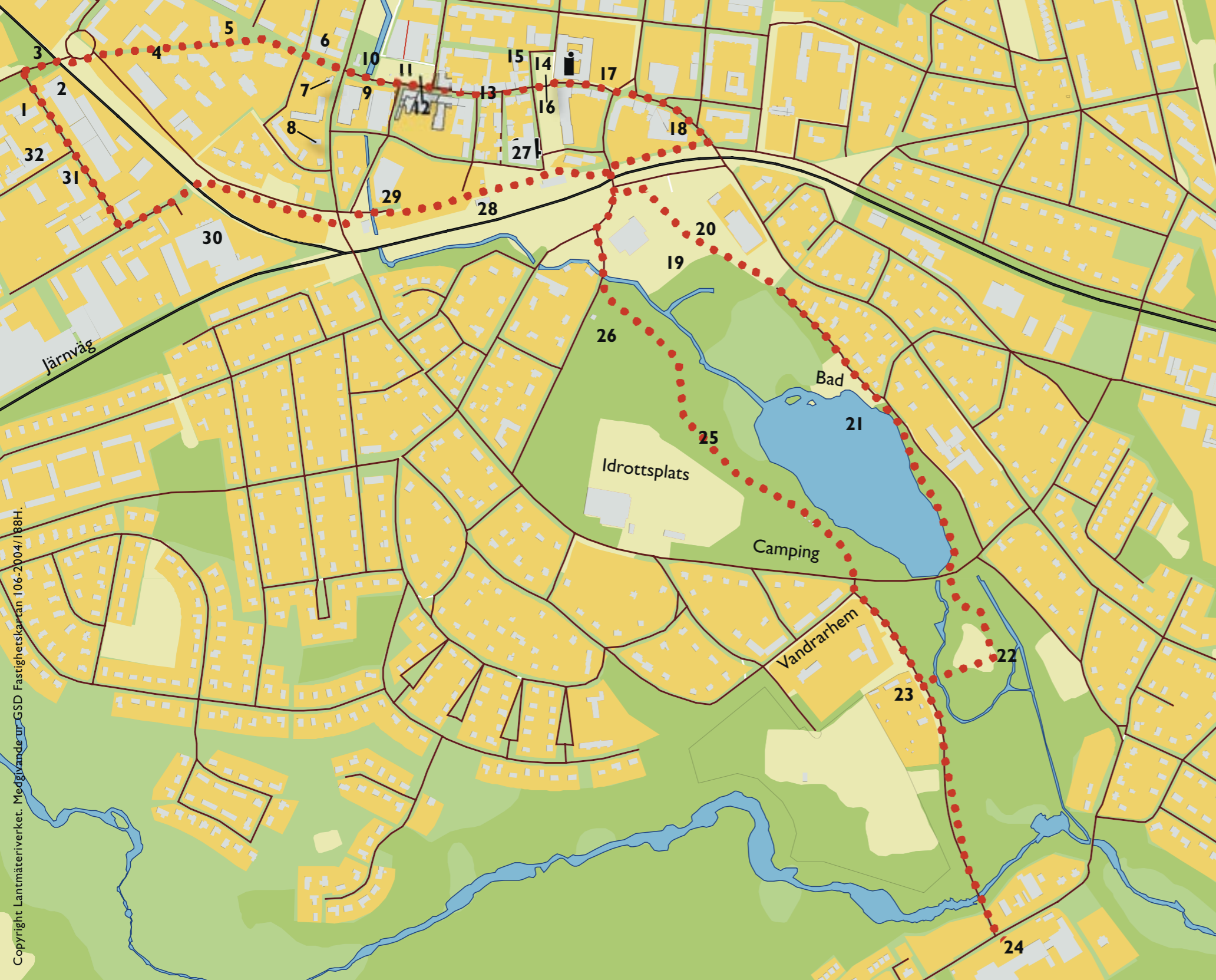
Peter Nilsson - jobbar med skulpturalt glas, är även lärare på Glasskolan i Orrefors.

Tord Kjellström - står bakom lyktserien Q-line.

Cilla Persson - välkänd formgivare, fick 1992 utmärkelsen "Utmärkt svensk form" för sin serie "Passion".

Nybrokarta

1. Glasshop
2. Cementgjuteri
3. Järnvägen
4. Fagerslätten
5. "Ögonblick"
6. Gamla Epa
7. Awes sko och sport
8. Bolanderska huset
9. Bolanders bäck
10. "Bro och breja"
11. Torget
12. "Kultplats"
13. Storgatan
14. Stadshusplan
15. Missionskyrkan
16. "Glas i centrum"
17. "Ett lyckat kast"
18. "Fågelman och fabeldjur"
19. Brunnsparken
20. "Bollek"
21. Linneasjön
22. Thebacken
23. Qvarnasläts hembygdsgård
24. Pukebergs Glasbruk
25. Joelskogen
26. Skogshyddan
27. Ljungdahls
28. Järnvägsstationen
29. Engshyttan
30. Kvantum
31. Glödlampshyttan
32. Nybro Glasbruk

Ett naturskönt boende

www.uppvidingehus.se

AB UPPVIDINGEHUS

Apoteksgatan 5, Box 73, 360 73 LENHOVDA
Tel. 0474-476 81, Bost.förm. fax 0474-476 87

Vi sätter **PROFIL** på Sverige

Fördelarna med att anlita ett litet betongelementproffs
som oss är många men kan smmanfattas i tre ord:

Finish Funktion Kvalité

Besöksadress Herkulesgatan 1. Postadress Box 11. S-382 21 Nybro
Telefon vxl 0481-160 60 • Telefax 0481-103 74
E-post info@nybrocement.se • Internet www.nybrocement.se

BO I NYBRO

Välkommen du också till vår
designintensiva kommun.

I Nybro kommun hittar du bland annat:
Målerås, Nybro Glasbruk,
Orrefors och Pukeberg.

Designhögskolan
Glasskolan
www.nybro.se

Lägenhet via Internet
www.nybrobostadsab.se
Lägenhet via telefon
0471-459 09

Box 178 • 382 22 NYBRO • Kommuninfo: www.nybro.se

Vi har bostaden i KOSTA, SKRUV,
HOVMANTORP och LESSEBO

KONTAKTA Britt tel. 0478-128 22

HEMSIDA www.lessebohus.se

POSTADRESS AB LesseboHus, Box 13, 36050 Lessebo

BESÖKSADRESS Stationsgatan 1, Lessebo

TEL 0478-12820

Ditt bostadsföretag på orten

Vi hyr ut bostäder, kommersiella lokaler/butiker & garage

Emmaboda
Bostads AB

Adress: Långgatan 4, Box 122, 361 22 Emmaboda, Telefon: 0471-184 01

Web: www.emmabodabostadsab.se, E-post: eba.@emmaboda.se

Medfinansierare i KUL-projektet i Glasriket:

Regionförbundet i Kalmar län
Länsstyrelsen i Kalmar län
Länsstyrelsen i Kronobergs län
Sparbanksstiftelsen Kronan
Emmaboda kommun
Lessebo kommun
Nybro kommun
Uppvidinge kommun
Emmaboda Elnät Energi & Miljö AB

I samarbete med Glasriket Turism AB